

12. <https://brainly.ro/tema/1023641> (vizitat la 1. 05. 2021)
13. EMINESCU, M. [http://www.agonia.ro/index.php/author/0002121/Mihai_Eminescu] (vizitat la 3. 05.2021)

PERCEPȚII ȘI ORIENTĂRI CONCEPTUALE PRIORITARE ÎN DEFINIREA LIBERTĂȚII ÎN MEDIUL EDUCAȚIONAL

PRIORITY PERCEPTIONS AND CONCEPTUAL GUIDELINES IN DEFINING FREEDOM IN THE EDUCATIONAL ENVIRONMENT

*Diana Donoagă, lector universitar,
UPS „Ion Creangă”, Chișinău
Diana Donoagă, university lecturer,
SPU "Ion Creanga", Chisinau
ORCID: 0000-0003-1114-116X*

CZU 378.01

Abstract

Today, there is a lot of talk about the pedagogy of freedom through alternative forms of education, family-type education, etc. Freedom pedagogy stands out as a science attentive to teacher training for the purpose of education for freedom, it is a sector that develops premises for reducing educational contradictions and participates in the creation of a society based on freedom. The educational approach for the formation of the free personality is based on the teacher who ensures the emotional and moral comfort offering value and behavioral landmarks accompanying the student in the emerging exploitations of freedom.

Key-words: pedagogy of freedom, academic freedom, humanistic pedagogy, value landmarks, professional autonomy.

Originea *libertății* ca problemă pedagogică presupune o incursiune în istoria apariției și dezvoltării conceptului în literatura științifică, cercetarea semnificațiilor acordate acestuia pe parcursul evoluției sale ca și termen, relevarea conținutului acestuia în scopul dezvoltării reprezentărilor despre fenomenul vizat în demersul educațional. Înțelegerea *libertății academice* pornește, prin urmare, de la definirea contururilor semantice ale conceptului de *libertate*.

Dimensiunea etimologică și semnificația termenului *libertate* fac trimitere la latinescul *liber* adică fără lanțuri și care se opune termenului de *sclav/rob*. Potrivit primei sale accepțiuni, libertatea are în vedere posibilitatea de mișcare a persoanei. Cert este că sentimentul libertății s-a născut și dezvoltat odată cu omul.

Creștinismul modifică apoi această concepție introducând ideea unei divinități supreme care reprezintă *voința* și care intervine în procesul de creație. Ideea unui Dumnezeu artizan o întâlnim la Platon, prin urmare, acțiunea va lua în valoare sau va schimba de valoare, în măsura în care liberul arbitru devine valorizat metafizic.

Prima analiză a ceea ce putem numi *liberul arbitru* (ca spontaneitate rațională) se găsește la Aristotel în *Etica lui Nicomac*, cartea a III-a. Ulterior, teza determinismului despre libertate va promova ideea potrivit căreia orice eveniment sau acțiune umană, sunt determinate în mod cauzal de un lanț neîntrerupt de evenimente anterioare.

Stoicismul promovează o dimensiune moral-tipică a libertății plasată între voința umană și cea divină iar reprezentanții modernității plasează noțiunea de libertate în raport cu moralitatea (*Kant*) existența-esența (*Sarte*) ș.a.

În explicațiile sale cele mai frecvente și generale care sunt fixate în dicționarele de limbă precum *Le Robert*, *libertate* (lat. *libertas*, *-ātis*, fr. *liberté-s*) înseamnă *puterea sau posibilitatea individului de a acționa și a se exprima fără constrângere într-o societate organizată, în funcție de propria sa voință*.

Prin urmare, individul investit cu libertate, conform definiției din *Robert*, este cel care are puterea de a-și manifesta sau exprima gândurile sau să acționeze în conformitate cu valorile/principiile sale, desigur atâta timp cât acțiunile lui nu amenință libertatea altor indivizi.

Aceeași dimensiune etimologică și semnificație îi sunt atribuite termenului conform site-ului Wikipedia, unde se precizează că *libertatea* este un concept filosofic, al cărui înțeles ar putea fi rezumat prin sintagma *lipsa constrângerilor*.

Literatura științifică în domeniul *pedagogiei libertății* dezvoltă variate abordări, uneori controversate (filosofică, pedagogică, axiologică, sociologică ș.a.) ale noțiunii de libertate, care elucidează de fapt, aspecte prioritare în cercetarea de mai departe a libertății academice.

Promovarea libertății și modelarea atitudinilor față de diferite opinii în sensul unei deschideri reciproce și al libertății urmează să aibă loc în școală prin intermediul educației.

Școala este responsabilă să formeze individul prin și pentru libertate: libertatea de conștiință, de exprimare și de alegere a sensului pe care fiecare îl atribuie vieții sale; deschidere față de ceilalți și toleranță reciprocă. Misiunea sa de a transmite valorile fundamentale ale libertății, egalității ș.a. evidențiază, în esență, dimensiune sa *axiologică*. Rezultă în acest context că modelul educațional contemporan trebuie bazat exclusiv pe relația omului cu valoarea. [7, p.205]

Coordonatele axiologice ale educației, componentele ei definitorii, reprezintă de fapt, niște valori, ca și acțiunea de a educa în sine. Iar dacă e să luăm în calcul afirmația filosofului Kant *omul poate deveni om numai prin educație* constatăm că educația constituie valoarea umană supremă. [9, p.21]

Filosoful afirma că *un popor fără cultură este ușor de manipulat*, prin urmare, o societate fără educație nu este cu adevărat liberă, în sensul în care, libertatea înseamnă și dezvoltarea spiritului creator, a intelectului uman indiferent de aria de activitate.

M.Ralea menționează la rândul lui că *omul, grație libertății sale, configurează o nouă lume, care este aceea a valorii și a culturii*. [3, p.39]

În articolul 4 al Codului Educației al Republicii Moldova din 17.07.2014 se specifică că educația reprezintă o prioritate națională și factorul primordial al dezvoltării durabile a unei societăți bazate pe cunoaștere, fiind clauza fundamentală în elaborarea și propagarea valorilor general-umane contemporane, în promovarea drepturilor și aspirațiilor democratice ale societății.

Idealul educațional al școlii din Republica Moldova constă în formarea personalității cu spirit de inițiativă, capabile de autodezvoltare, care posedă nu numai un sistem de cunoștințe și competențe necesare pentru angajare pe piața muncii, dar și independență de opinie și

acțiune, fiind deschisă pentru dialog intercultural în contextul valorilor naționale și universale asumate.

Oricare ar fi definiția educației, aceasta presupune întotdeauna finalitatea de a pregăti elevul, cetățeanul de mâine, pentru participarea activă la construirea unei societăți democratice și egalitare.

Or, în societatea în care trăim și despre care putem afirma că este una democratică, interpretarea libertății apare mai mult ca o provocare fiind o cauză eterogenă din multiple puncte de vedere. [5, p.50]

Codul Educației stabilește o totalitate de principii definatorii care intuiesc percepția ideii de educație întru libertate: principiul libertății de gândire și al independenței față de ideologii, dogme religioase; principiul respectării dreptului la opinie al elevului/studentului ca beneficiar direct al sistemului de învățământ; principiul asigurării egalității; principiul recunoașterii și garantării drepturilor persoanelor, inclusiv a dreptului la exprimarea identității lor etnice, culturale, lingvistice și religioase.

Conținutul conceptului de educație pentru libertate se profilează în conjunctura unor opțiuni comunitare obstructioniste cum ar fi constrângerile la nivel personal sau instituțional, lezarea/încălcarea/nerespectarea drepturilor cetățenilor, inegalitățile ș.a.

În acest sens se intervine la nivel educațional prin democratizarea și europenizarea școlii, prin ideile și valorile liberalismului clasic care au promovat *pedagogia umanista*. [6, p.23]

Într-adevăr, școala educă întru libertate: libertatea de conștiință, de exprimare, de alegere a sensului pe care fiecare îl conferă vieții sale, deschidere către ceilalți și toleranță reciprocă. Libertatea este garantul gândirii critice, una dintre funcțiile istorice fundamentale ale școlii.

Astăzi, despre pedagogia libertății se vorbește mult, prin forme alternative de învățământ, educație de tip familial ș.a. Pedagogia libertății se reliefează ca o știință antrenată în formarea profesorilor în scopul educației pentru libertate, ea reprezintă un sector ce elaborează premise pentru diminuarea contradicțiilor educaționale și participă la crearea unei societăți bazate pe libertate.

Am putea găsi bazele pedagogiei libertății în mai multe epoci și printre mai multe nume mari, îl reamintim mai întâi pe Rousseau, cel care a adoptat o poziție fermă cu privire la libertatea individului în lucrarea sa „*Émile ou De l'Éducation*”, unde urmărim educația unui tânăr fictiv.

Cu siguranță, multe dintre replicile lui Rousseau au fost și mai rămân încă controversate, însă el a fost primul, care a plasat natura liberă a copilului, în centrul educației. S-ar părea că modelul educațional înaintat de Rousseau oferă o educație negativă care încadrează mai mult decât învață, o educație în afara oricărei instituții, dar al cărei obiectiv primordial rămîne, totuși, să-l educe pe om întru o mai mare libertate. [8, p.45]

Pentru Kant, de asemenea, această libertate naturală este semnificativă, dar ea contribuie la dobândirea unei forme de libertate superioară și anume libertatea de a folosi rațiunea. Demersul său este destul de opus de cel al lui Rousseau, prin recursul la disciplină și constrângere, deoarece, pentru el, învățând stăpânirea de sine, prin efort, muncă, omul

reuşeşte să ajungă la o libertate bazată pe raţiune care reprezintă de fapt, scopul real al educaţiei. [9, p.20]

În jurul anului 1900 apar alte două tendinţe: un curent profund filosofic dirijat de John Dewey şi Stanley Hall, care cred, la fel ca şi Rousseau, că rădăcinile educaţiei pornesc din copilărie. Celălalt curent, unul ştiinţific reprezintă o mişcare educaţională născută la începutul secolului al XX-lea numită încă, *Noua educaţie*. [6, p.23]

Adepţii acestei tendinţe consideră că copilul ar trebui plasat în centrul educaţiei. Maria Montessori, de exemplu, încurajează utilizarea materialului educaţional adaptat folosirii independente de către copil. Ovide Decroly îndeamnă să pornim de la interesele copilului, în alegerea activităţilor. De asemenea, este important să-l amintim pe Francisco Ferrer, cel care a fondat în 1901 Escuela moderna, o şcoală de inspiraţie liberă. Alexander Sutherland Neill a făcut acelaşi lucru, în anii 1920 punând bazele lui Summerhill, un internat în care copilul era total liber. [4, p.202]

În Franţa, noţiunea de libertate pedagogică nu a fost definită legal decât în 2005 prin legea Fillon care spune că *libertatea pedagogică a profesorului se exercită prin respectul programelor de studiu [...] în cadrul proiectului şcolar sau a instituţiei cu consilierea şi sub supravegherea membrilor organelor de inspecţie*.

Într-un text despre libertate, renumitul fondator al pedagogiei Waldorf, Rudolf Steiner, constata elementele-cadru ale demersului educativ al libertăţii, şi anume:

1. Societatea: în sensul său cel mai larg: guvernele şi instituţiile responsabile de politici, programe şi administraţie educaţională (minister, consilii şcolare), sindicate, colegii de profesori, părinţi.
2. Profesorul: ca responsabil de relaţia educativă.
3. Metoda de predare: care trebuie să se bazeze neapărat pe cunoaşterea fiinţei umane.

Deci, dincolo de relaţia dintre educator şi educat, există *societatea* în care sunt confrunţaţi actorii educaţiei. Marcel Postic apreciază acest element ca pe unul decisiv, pentru că, *orice proiect educaţional nu poate trăi decât în legătură cu un proiect social*, subliniază cercetătorul.

Aşadar, statul defineşte obiectivele educaţiei, bazate pe aspecte naţionale, economice, politice sau sociale. Putem considera că contradicţia potenţială dintre interesele societăţii şi cele ale individului a fost deja reglementată de direcţiile înaintate de stat.

Ar trebui să deducem prin umare, că viaţa socială este concepută cu condiţia de a-l îndepărta pe om de la natura sa, căci a educa înseamnă a oferi omului standarde şi reguli care să-i permită să convieţuiască cu semenii săi. Semnifică oare acest lucru că normativitatea educaţiei face imposibil orice spaţiu de libertate? [1, p.86]

Considerăm că educaţia nu ar trebui să mecanizeze individul, ci să-i permită să fie purtător la rândul său al regulilor şi standardelor susceptibile de a schimba valorile societăţii în care evoluează. Acesta este motivul pentru care scopul educaţiei trebuie să fie omul liber, iar mai apoi se va pune problema posibilităţii păstrării acestei libertăţi în ciuda elementelor normative induse de educaţie.

Suşţinem ideea lansată de John Dewey care menţionează că *omul este liber atunci când există continuitate între activitatea sa şi mediul său fizic, intelectual şi social. Mediul care, în*

teoria tradițională a educației este necesar, pentru libertatea sa, este chiar condiția libertății sale....

Profesorul este atunci un punct de ancorare, de siguranță emoțională și morală, el oferă repere valorice și comportamentale, el trebuie să fie disponibil pentru a-l însoți pe elev în exploatarea emergentă ale libertății. Modul în care va realiza acest sprijin condiționează independența și posibilitatea individului de a fi cu adevărat liber.

Gisèle De Failly afirmă în acest sens că profesorul creează mediul, el face parte din el întruchipînd legătura vie și activă dintre mediu și elev.

*Libertatea, ca angajament educațional, presupune, prin urmare, că profesorul trebuie să permită această libertate iar pentru a nu se îndepărta de *pedagogia libertății*, el trebuie să aibă neapărat încredere în elev, or acest lucru începe cu înțelegerea și încrederea în *metodele de predare* propuse.*

Cât despre varietatea metodelor și conținutului programelor, credem că aici este posibilă o mai mare deschidere, deoarece nu există o metodă de educație mai bună decât cea pe care profesorul o cunoaște și se bucură să o practice în cadrul echipei sale didactice mai ales că un profesor bun nu este doar acel care are elevi buni, ci cel care îi face să avanseze cel mai mult pe elevii săi.

În sfârșit, profesorul trebuie să conceapă elevul ca pe un individ cu drepturi depline. Libertatea va fi determinată de această încredere, este necesar să se știe cum se stabilește o relație bidirecțională de încredere : elevul trebuie să câștige încrederea profesorului pentru a se bucura pe deplin de libertatea sa, iar profesorul trebuie să câștige încrederea elevului ca să poată construi o relație de calitate.

Libertatea învățării este așadar un fenomen care face parte din jocul cauzelor și efectelor. Adjectivul „participativ” trebuie să ne alerteze asupra unui punct crucial în științele educației: un educator și un educat participă amândoi la situația de interacțiune pe care o experimentează [6,p.72-74].

Educația este posibilă numai atunci când sunt actor într-o acțiune colectivă: nu vom educa niciodată niciun elev sau copil, atât timp cât îi considerăm „destinatari”. În absența acestei reciprocități, necesitând postulatul unei radicale egalități epistemice și etice, va fi întotdeauna uimitor faptul că darurile generoase ale educatorilor nu au efectele așteptate ...[5, p. 236-239].

Drept urmare, demersul educațional pentru formarea personalității libere este bazat pe orientarea spre dezvoltarea la elevi a identității personale, aceștia fiind conștienți deja de edificarea propriei personalități. [2, p.200]

În concluzie, suntem ferm convinși că educația pentru libertate contribuie la încadrarea în conduita elevilor a sistemelor de valori general-umane, în scopul acceptării diversității și rezistenței la factorii de mediu, rezultînd din paradigmele educației.

BIBLIOGRAFIE

1. CITTON, Y. *L'Envers de la liberté*. Paris: Éd. Amsterdam, 2006. 86 p.
2. COJOCARU-BOROZAN M., ZAGAIEVSCHI C., STRATAN N. *Pedagogia culturii emoționale*. Chișinău: Tipografia UPS „I. Creangă”, 2014. 200 p.

3. EMANUEL SOCACIU, CONSTANTIN VICĂ, EMILIAN MIHAILOV, TONI GIBEA, VALENTIN MUREȘAN, MIHAELA CONSTANTINESCU *Etică și integritate academică* București: Editura Universității din București, 2018. 39 p.
4. HADFIELD, J. *La formation de la personnalité libre. Pour l'Ère nouvelle*, n° 121, 1936. pp. 202-203.
5. JOHN DEWEY *Démocratie et éducation; suivi de Expérience et éducation*. Paris: A. Colin, 2011. 50 p.
6. MAYEUR, F. *Histoire de l'enseignement et de l'éducation III. 1789-1930*. Paris: Éditions Perrin, 2004. pp.23-30.
7. PICHIU.D. ALBUȚ. C. *Teoria valorii și elemente de praxiologie*, Iași, Ed. Gheorghe Asachi, 1994. 205 p.
8. ROUSSEAU, J-J. *Émile, ou de l'éducation*. Paris: 1966. GF [1762]. 45 p.
9. KANT, E. *Réflexions sur l'éducation*. Paris: 1966. pp. 20-21.

TEXTUL LITERAR ÎN DIDACTICA LIMBILOR STRĂINE

THE LITERARY TEXT IN THE FOREIGN LANGUAGE DIDACTICS

*Radu Melniciuc, doctor în filologie,
UPS „Ion Creangă” din Cișinău
Radu Melniciuc, PhD, SPU "Ion Creangă"
ORCID: 0000-000286504992*

CZU 378.147:811.1/2'24

Abstract

This article discusses a number of aspects of the problem of using the literary text in the process of teaching and learning foreign languages at the universities of the Republic of Moldova. The low level of reading, including the one in different foreign languages, creates a series of gaps in the training of the glottodidactic specialist and generates a series of challenges to which the university professor must respond. The study is a plea for more insistent use of literary works (especially at levels B1, B2, C1) in the process of training the foreign language teachers, not only regarding the literary skills, but also the linguistic competences and the (inter)cultural ones as well.

Key-words: glottodidactics, communicative approach, literary approach, literary text, individual reading, authentic text

Îmboldul de a scrie prezentul articol a fost dat de certitudinea sedimentată de-a lungul ultimilor 10-15 ani că pentru actuala generație de studenți ai diverselor specialități umanistice textul literar a încetat, în mare parte, să fie o atracție, dar și un punct de referință sub aspect cultural, profesional și valoric. Obișnuința și plăcerea lecturilor sunt identificabile în cazul a tot mai puțini tineri, iar părerea (păguboasă și simptomatică) conform căreia poți deveni specialist doar în baza programului de studii, fără lecturi individuale și obișnuința acestora, este generalizată și percepută ca normalitate indiscutabilă. Percepția dată, nu ne temem să afirmăm aceasta, este o „zestre” cu care studentul vine din liceu sau colegiu, dar și un tribut pe care îl plătim erei internetului, a accesului facil la informație, în primul rând la cea destinată maselor și, implicit, unei digerații facile grație simplificării, esențializării, banalizării. Produsele cunoașterii nu mai trebuie căutate, descoperite, interiorizate, confruntate sau combinate, iar de aici până la operația mecanică, non-asumată intelectual de preluare a